

УДК 338.486.

Л.П. СКОТНИКОВА, канд.економ.наук, доц., НТУ«ХП», Харків
Є.О. СКРЕБЦОВ, магістрант, НТУ «ХП», Харків

ПРОБЛЕМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Проанализирована ситуация в туристической отрасли Украины и сделана попытка найти альтернативный путь ее развития.

Проаналізована ситуація у туристичній галузі України та зроблена спроба знайти альтернативний шлях її розвитку.

Analyzed the situation in Ukraine and tourism had grown an attempt to find an alternative path of development.

Однією з найважливіших складових міжнародного іміджу України у світі є рівень розвитку туристичного бізнесу, в котрий на сьогоднішній час вкладаються певні зусилля для створення сприятливих умов, незважаючи на наявність в країні ряду політичних та економічних проблем, що вимагають негайного рішення. Незважаючи на певний негативний вплив світової фінансово-економічної кризи, Україна продовжує бути достатньо привабливою для відпочинку, як українських, так і іноземних громадян, з яких переважну частину (78 %) складають туристи з колишнього СРСР, і в першу чергу – з Росії, Республік Білорусь та Молдови. Щодо інших країн, то найбільше Україну відвідують туристи з Угорщини, Словаччини та Польщі.

При цьому частина іноземних туристів, які подорожували в туристичних групах, є досить незначною – лише 1,2 %. Більшість громадян, які, за існуючою класифікацією, розглядаються як іноземні туристи, фактично такими не є, а відвідують Україну зі службовими або приватними цілями. Це водночас є яскравим свідченням недостатності розвитку в Україні організованого туризму. Найбільшим попитом користується м. Київ та традиційно АР Крим (понад 70 тис. відвідувань), далі – Карпатський регіон (від 20 до 50 тис. відвідувань) і решта країни, на яку в середньому припадає близько 3-5 тис. відвідувань щороку. Тому, наведенні данні свідчать про реальну проблему загального туристичного бізнесу країни [1].

Також, слід відзначити проблематику реалізації процесу оптимізації системи ліцензування туроператорської і турагенської діяльності; удосконалення системи статистичної звітності сфери туризму з урахуванням світового досвіду, об'єктивного аналізу, реального внеску у сферу туризму діяльності курортів та у формування макроекономічних показників.

Несанкціонована торгівля в місцях масового відвідання туристів – на територіях санаторіїв, пляжів, а також незаконна підприємницька діяльність в місцях масового відпочинку залишається однією з проблем туристичного ро-

звітку в Україні. Найчастіше незаконна підприємницька діяльність зустрічалася в сфері надання екскурсійних послуг, а саме: під видом екскурсій відпочиваючим пропонуються лише транспортні послуги. Приватні підприємці-водії мають ліцензію тільки на право пасажирських перевезень, тому відвозять відпочиваючих до об'єктів без надання жодної суттєвої інформації. Невирішеним залишається питання щодо місця паркування автотранспорту біля пам'яток культурної спадщини, музеїв та інших об'єктів показу, яке мало місце в Криму, Києві, Львівській, Одеській областях. І, звичайно, проблема, яка стосується всіх, – це санітарний стан на об'єктах туристичного показу, вздовж доріг та територіях, розташованих поруч з об'єктами туристичної інфраструктури, особливо готельних закладів, об'єктів громадського харчування, торгівлі, в тому числі на автозаправних станціях і т.і [2].

Ситуація, що склалася в туристичній сфері останнім часом, вимагає активного пошуку засобів подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту, із забезпеченням необхідної його якості.

Проблеми, які можна спостерігати сьогодні в галузі туризму України, є наслідком того економічного минулого, яке залишилося нашій державі після розпаду СРСР. Тому ці явища є досить глибинними, а їх розв'язання потребує комплексного та продуманого підходу. Зрозуміло, що цим на державному рівні займаються спеціально створені урядові та неурядові організації. Натомість, слід наголосити на недоліки які спостерігаються на ринку туризму і шляхи їх усунення.

З урахування підготовки вітчизняної галузі до чемпіонату Європи з футболу Euro 2012, планується забезпечити перегляд порядку сертифікації готелів, розробленого відповідно до європейських норм. Одним із завдань є забезпечення ефективного використання бюджетних коштів на проведення передбачених планом заходів.

Певні зрушення у поліпшенні рекреаційного клімату відзначаються лише в деяких містах України, зокрема, в Києві та Донецьку, де крім будівництва нових готельних комплексів активно розробляються цікаві екскурсійні програми для вітчизняних та зарубіжних туристів. Основну частину місць для розміщення уболівальників буде забезпечена за рахунок студентських гуртожитків, санаторіїв, профілакторіїв і приватних квартир. Включення міста Львів до списку центрів проведення матчів майбутнього футбольного чемпіонату сприятиме реалізації його туристичного потенціалу.

На сьогоднішній день в Харкові вже здані в експлуатацію більшість об'єктів – стадіон «Металіст», який прийме матчі Євро-2012, новий термінал аеропорту «Харків». Реконструкція стадіону і аеропорту здійснювалися у форматі приватно-державного партнерства. Розглядається варіант поселення туристів в гуртожитках навчальних закладів. У кінці року має завершитися будівництво п'ятизіркового готелю на площі Свободи.

Зростання темпів елітної забудови в Криму позначився на зовнішньому вигляді півострова, що підвищить інтерес до даного регіону з боку

заможних іноземних туристів. І все ж подібні позитивні моменти є лише крихітними краплями, що зустрічаються у морі проблем сучасного українського туристичного бізнесу. Зрозуміло, що палкі суперечки, які ведуться з цього приводу, базуються на перевагах та недоліках як першого, так і другого шляху розвитку.

Якщо орієнтуватися насамперед на іноземного споживача, то це вимогатиме серйозного перегляду всієї суті самого поняття туристичної послуги як такої. Не треба втішати себе ілюзіями, що при наявності сучасного рівня комфорту на кількох туристичних об'єктах в цілій державі можна істотно змінити ситуацію. Адже іноземний турист їде в Україну насамперед за враженнями, і готовий платити за них, у державу, а не в ізольований від неї туристичний об'єкт. За оцінками фахівців, за останні 4 роки наші можливості по прийому іноземних туристів використані на 10 %, від чого ми втратили 80 % валютних надходжень. Отже, будьмо реалістами – «буму» іноземних туристів в найближчі роки очікувати не варто. Під великий сумнів можна поставити надії на істотне пожвавлення процесу припливу іноземних інвестицій на туристичний ринок України.

Тобто, слід обрати, чи форсованими темпами довести рівень туристичного комфорту до міжнародних стандартів, чи поступово налагоджувати сервіс та реанімувати внутрішній туристичний процес. Зрозуміло, що така постановка питання є досить умовною, але на рівні концептуального обґрунтування програм на найближчу перспективу перевагу слід віддати другому варіанту. Звичайно, це не означає, що при цьому треба ігнорувати вигоди від міжнародного туризму. Йдеться, насамперед про те, щоб піднятися на ноги за рахунок власних споживачів, і тоді вже, маючи відповідну базу, прагнути максимізувати свої досягнення на світовому рівні.

Але навіть обираючи другий шлях розвитку (орієнтація на розвиток внутрішнього туристичного процесу), постаємо перед вибором, в якому саме напрямку працювати: в'їзний (регіональний) чи виїзний туризм розвивати. Так, організація поїздок за межі України - справа доволі прибуткова, і на ній заробляють гроші безліч організацій, зокрема й туристичні агенції. Але не слід забувати, що у більшості випадків – це так звані “шоп-тури”, які спричинені нестабільною економічною ситуацією в країні і тому не можуть залишатися пріоритетними надовго. Крім того, вони не є безпосередньою функцією туристичних фірм, а лише дозволяють їм отримати певний прибуток. Тим часом, у більшості держав закордонний туризм посідає якраз останнє місце. Так, у Японії з 15000 тур фірм тільки 5 % організують поїздки за її межі, решта працюють на іноземний та внутрішній туризм. Тому більш доцільним, напевно, є розвиток саме в'їзного туризму, адже він дає додаткові робочі місця та валютні надходження [3].

Та структура українського туризму, яка існує вже протягом багатьох років потребує якщо не докорінної зміни, то хоча б відповідної адаптації до сучасного становища як в країні, так і у світі. На сьогодні вона є досить

своєрідною. Так, майже половина (близько 43 %) належить відпочинку на курортах та в інших рекреаційних зонах. Цю особливість доволі легко пояснити історичними обставинами, коли туризм саме всередині країни розвивався великими кроками. Звичайно, ніхто не стверджує, що це може стати негативною рисою нового українського туризму, але слід приділяти більшу увагу й іншим видам туризму. Так, розмір сільського, мисливського та інших спеціалізованих видів туризму становлять лише 9 %.

Вагомою складовою туристичного потенціалу країни є історико-культурні пам'ятки. Найбільше туристів приваблюють розкопки античних міст Північного Причорномор'я (Тіра, Ольвія, Херсонес, Пантікапей); пам'ятки Київської Русі IX-XII ст. у Києві, Чернігові, Каневі, Овручі, Володимирі-Волинському; пам'ятки оборонної архітектури (фортеці в Луцьку, Меджибожі, Кам'янці-Подільському, Хотині, Білгороді-Дністровському, Ужгороді та Мукачевому); палацеві комплекси в Криму, на Львівщині та Чернігівщині; пам'ятки культової архітектури в Києві, Львові, на Івано-Франківщині, у Почаєві, Мукачевому і Чернівцях, а також дерев'яної культової та цивільної архітектури в Карпатах.

Природний потенціал України складають узбережжя Чорного та Азовського морів, рельєф, водні (понад 70 тис. річок, більше 3 тис. природних озер і 22 тис. штучних водоймищ), лісові, рослинні та тваринні ресурси. На їх основі створено 5 національних природних парків, 15 державних заповідників, заказники, дендропарки, пам'ятки садово-паркового мистецтва, які належать до природоохоронних територій. Родовища лікувальних грязей, а також мінеральних і радонових вод входять до рекреаційного потенціалу нашої країни, який має не тільки внутрішнє, а й міжнародне значення. Крім того, Україна розташована на перехресті шляхів між Європою і Азією: важливі залізничні та автомобільні магістралі, порти Чорного і Азовського морів, а також Дунаю, авіа мережа здатні забезпечити її інтенсивні багатосторонні зв'язки з багатьма країнами[4]. Таким чином, насамперед доцільно розвивати внутрішній туризм України шляхом інтенсифікації туристичних послуг.

Список літератури: 1. Держслужба туризму МКТ України. Основные показатели развития туризма, издание, 2005 г. // Всемирная туристическая организация, 2006 – Режим доступа к статье: www.world-tourism.org. 2. Коллегия Комитета по торговле и защите прав потребителей Крыма 3. Газета «ЗАГРАНИЦА» № 14(274), – Режим доступа к статье: www.zagran.kiev.ua/article.php?new=274&idart=2748 4. Культурное наследие UNESCO в Украине. – Режим доступа к статье: <http://heritege.unesco.ru/mdex.php?id=153&L=9>

Надійшла до редколегії 20.12.2011.